

Studium przypadku – Kanada

Canadiana – czyli różnorodność Ameryki Północnej

Canadiana – czyli kultura, język, historia, tradycje, po prostu... Kanada. Kanadyjskie symbole? Hokej, ropa naftowa, syrop klonowy i przyroda – tego rodzaju odpowiedzi pojawiają się wśród respondentów na całym świecie. Jednak dwa najważniejsze symbole tego państwa: liść klonowy i bóbr, są bardzo silnie powiązane z środowiskiem naturalnym. Bóbr, zwierzę nadal obecne w Kanadzie, kojarzy się z kolonialnym rozkwitem, ale jednocześnie dewastacją środowiska naturalnego i lasów przez kolonizatorów (zob. rozdział 16. *Spółeczności rdzenne*). Kanadyjczycy preferują pozytywne skojarzenia i za sprawą symbolicznego bobra wolą być łączeni z pracowitością i inteligencją. Klon to drzewo powszechnie występujące w Kanadzie, szczególnie w jej wschodniej części. Dobrze rozpoznawalna jest odmiana, w której liście przybierają ciemnoczerwoną, bordową barwę. Klon miał istotne znaczenie dla rdzennych mieszkańców tego państwa (zob. rozdział 16. *Spółeczności rdzenne*). Zarówno samo drzewo, jak i syrop klonowy stały się niejako symbolami przetrwania. Klonowy liść jako „znak rozpoznawczy” Kanady został użyty po raz pierwszy już w 1834 r.

Kanada jest państwem w Ameryce Północnej, rozciągniętym pomiędzy dwa oceany: Atlantycki i Spokojny. To drugie co wielkości państwo świata (po Rosji), z bardzo nieregularnie rozmieszczoną populacją (łącznie prawie 38 mln mieszkańców). Ustrój to monarchia konstytucyjna i demokracja parlamentarna. Na czele kanadyjskiego rządu w 2022 r. stoi Justin Trudeau – to postać niezwykle medialna i rozpoznawalna. Po wrześniowych wyborach w 2021 r. po raz trzeci został premierem, tym razem wskutek przedterminowych wyborów zorganizowanych w połowie uprzedniej kadencji. Pierwszy raz Justin Trudeau został premierem w 2015 r., kiedy jego ugrupowanie – Partia Liberalna, wygrało wybory. Jeszcze do niedawna kanadyjski rząd wzbudzał niewielkie zainteresowanie międzynarodowych mediów. Zmiana nastąpiła w 2015 r., kiedy po raz pierwszy przedstawiono skład rządu Trudeau. To wówczas Justin Trudeau powiedział: „Oto mój rząd, który wygląda jak Kanada”.

W rządzie utworzonym w 2021 r. znajduje się dokładnie 19 kobiet i 19 mężczyzn. Parytet płciowy jest zachowany od 2015 r. Jak przyznaje Katarzyna Wężyk w swojej książce *Kanada. Ulubiony kraj świata*, Trudeau swój feminizm demonstruje dość często. Autorka przywołuje jego wystąpienie na forum ONZ: „Jestem feministą i jestem z tego dumny. Mówię o tym tak często, jak tylko mogę, i za

każdym razem media o tym informują, a Twitter eksploduje. Będę więc powtarzał, że jestem feministą, aż nie wywoła to żadnej reakcji – bo do tego właśnie dążymy”¹. Ministrem obrony Kanady została Anita Anand, druga w historii Kanady kobieta pełniąca tę funkcję. Pierwszą była w latach 90. premier Kim Campbell. Melanie Joly – parlamentarzystka z Quebecu, która poprzednio była m.in. ministrem ds. frankofonii, języków oficjalnych i ministrem ds. rozwoju gospodarczego – objęła stanowisko ministra spraw zagranicznych. Warto również zaznaczyć, że w skład rządu weszli przedstawiciele różnych grup etnicznych i rdzennych oraz osoby niepełnosprawne. Od 2015 r. w rządzie są m.in. Ahmed Hussien, pierwszy Kanadyjczyk somalijskiego pochodzenia w parlamencie; paraolimpijska pływaczka, niewidoma – Carla Qualtrough; Harjit Sajjan – Sikh, urodzony w Indiach; Chrystia Freeland – była dziennikarka pochodzenia ukraińskiego².

Indian Residential School

Przykład Indian Residential School zdecydowanie nawiązuje do problematyki podjętej już w niniejszym podręczniku (zob. rozdział 16. *Spoleczności rdzenne*). Są to placówki, do których trafiały rdzenne dzieci w Kanadzie. Te szkoły jeszcze do niedawna były dla wielu Kanadyjczyków po prostu jednym z elementów systemu edukacji – obecnie stały się dla wielu powodem do wstydu. Jak pisze Joanna Gierak-Onoszko w swojej niezwykle poruszającej książce *27 Śmierci Tobye’ego Obeda*, jedną z pierwszych szkół z internatem dla rdzennych dzieci – Mohawk Institute Residential School – otwarto w 1828 r. „Porastająca Kanadę sieć szkół z internatem, prowadzonych w znakomitej większości przez Kościół katolicki, a fundowanych przez państwo, zaczęła usychać w latach sześćdziesiątych, choć ostatnią z nich, Qu’Appelle w prowincji Saskatchewan, zamknięto dopiero w 1996 r.”* Jak przyznaje autorka, o skali zjawiska Kanada dowiedziała się oficjalnie dopiero w 2015 r. W ilu dokładnie szkołach doszło do nadużyć, nadal nie wiadomo, ale na pewno w kilkuset ucierpiało wiele tysięcy dzieci. Kanada poznała także tragiczną sytuację rdzennych dzieci w tych placówkach: molestowania, głodzenia, bicia, bestialstwo opiekunek i opiekunów. Jak przyznają autorzy Raportu Komisji Prawdy i Pojednania (Truth and Reconciliation Commission of Canada, TRC), która miała wyjaśnić przynajmniej część spraw z przeszłości, szkoły z internatem stały się kulturowym ludobójstwem, były metodą kolonizacji ludności rdzennej.

Dla Kanadyjczyków to jedna z niechlubnych kart ich kraju, przez co dokonują pewnej rewizji historii. Najbardziej zmiennym przykładem był symboliczny upadek pierwszego kanadyjskiego premiera Johna A. Macdonalda. W 2018 r. Kanadyjskie Towarzystwo Historyczne zdecydowało o usunięciu jego nazwiska z nazwy prestiżowej nagrody. Jak zauważono, „Macdonald dokonał wielu chwalebnych rzeczy, zbudował państwo. Ale wznosił je na plecach rdzennych mieszkańców, dlatego nie jest godny bycia wzorem i patronem”**. Zresztą w 2018 r. jego twarz zniknęła także z dziesięciodolarówki, zastąpiono wizerunek postacią Violi Desmond. Jak zdecydowano: to ma być współczesna twarz Kanady – twarz obrońców praw człowieka.

* J. Gierak-Onoszko, *27 Śmierci Tobye’ego Obeda*, Wydawnictwo Dowody na Istnienie, Warszawa 2019, s. 43.

** Ibidem, s. 134.

Premier Kanady dość często w mediach społecznościowych, ale także podczas publicznych wystąpień, przypomina, że jego rząd został utworzony w taki sposób, by w proces rządzenia państwem włączać różne grupy, bez względu na pochodzenie, wiek, kolor skóry, wyznanie czy orientację seksualną.

¹ K. Wężyk, *Kanada. Ulubiony kraj świata*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2017, s. 27.

² *Ministers and Parliamentary Secretaries*, Government of Canada, <https://www.canada.ca/en/government/ministers.html> [dostęp: 6.07.2022].

Pier 21 – symbol kanadyjskiej wielokulturowości

Canadian Museum of Immigration Pier 21 – Halifax, Nowa Szkocja

Źródło: Fotografia wykonana przez Autorkę.

Kanadyjskie miasta to symbol wielokulturowości. Jednym ze szczególnych przykładów jest Halifax, stolica Nowej Szkocji, gdzie przenikają się światy imigrantów kanadyjskich i przedstawicieli *First Nations*. To miejsce szczególnie istotne z uwagi na społeczność Mi'kmaq. Tu także znajduje się Canadian Museum of Immigration Pier 21, w miejscu bardzo wyjątkowym i symbolicznym.

Banner powitalny w Pier 21

Źródło: Ibidem.

Pier 21 to były terminal oceaniczny, port imigracyjny, miejsce, gdzie trafiali imigranci, którzy schodzili na ląd ze statków przybijających do wybrzeży Nowej Szkocji. Pier 21 przyjął ponad milion imigrantów w latach 1928–1971 i jest ostatnim zachowanym portem imigracyjnym w Kanadzie. To muzeum jest

z jednej strony pomnikiem historii, a z drugiej próbą zaprezentowania wartości istotnych dla współczesnej Kanady. Wystawy w Pier 21 prezentują zarówno politykę imigracyjną Kanady, jak i wielokulturowość tego państwa. Jest to miejsce, w którym zebrano pamiątki i historie przedstawicieli *First Nations*, jak też niezwykle, bardzo osobiste historie imigrantów*.

Daniel Paul – jedna z najważniejszych osobistości społeczności Mi'kmaq – uważa, że takie miejsca mają istotne znaczenie, ale pod warunkiem, że rozumiemy istotę przeszłych wydarzeń i uczymy się na błędach. Nie można cofnąć czasu, ale w takich miejscach odnajdujemy tę przeszłość i próbujemy ją pojąć. Tego rodzaju miejsca pamięci mają szczególne znaczenie w tak zróżnicowanym społeczeństwie, jakim jest Kanada. Paul przyznaje, że jest coraz więcej miejsc, które mają przypominać o takich jak on, o jego przodkach, czyli o tych, którzy byli na tych terenach pierwsi**. University of Dalhousie oddaje w jakimś zakresie pamięć przodkom, umieszczając we wszystkich informacjach o uczelni, w materiałach promocyjnych czy w stopkach mailowych zdanie: „Dalhousie sits on the unceded territory of the Mi'kmaq. We are all Treaty people”.

* Canadian Museum of Immigration at Pier 21, <https://pier21.ca> [dostęp: 6.07.2022].

** Rozmowa z Danielem Paulem, Halifax, 2 marca 2019 r. Wywiad przeprowadzony przez Autorkę.

Symboliczny wymiar ma samo zaprzysiężenie rządu, gdyż rozpoczyna się od elementów zaczerpniętych z kultur rdzennych mieszkańców Kanady. Podczas uroczystości w październiku 2021 r. Sally Webster, która jest członkinią inuickiej starszyny, zapaliła *quilliq* – kamienną lampę symbolizującą w kulturze Inuitów światło i ciepło. Natomiast członkini starszyny algonkińskiej, profesor na Uniwersytecie Ottawskim, Claudette Commanda przywitała i pozdrowiła wszystkich zebranych zgodnie z obyczajami rdzennych mieszkańców. Częścią uroczystości był też występ metyskiej skrzypaczki Alicii Bloor i jej syna, gitarzysty Liama Bloora³.

W roku 2015, kiedy Justin Trudeau po raz pierwszy obejmował urząd premiera, zwracano uwagę przede wszystkim na trzy kwestie: skład jego rządu, wycofanie kanadyjskiego lotnictwa z Syrii i Iraku oraz decyzję o przyjęciu 25 tys. uchodźców. Ta ostatnia była szeroko komentowana w międzynarodowych mediach, bo Trudeau jeszcze w kampanii obiecał przyjęcie takiej właśnie liczby uchodźców. Obietnica wyborcza została spełniona, a pierwsza grupa wylądowała w Toronto 10 grudnia 2015 r. Co ciekawe, z grupy 40 tys. syryjskich uchodźców prawie 14 tys. skorzystało z pomocy tzw. prywatnych sponsorów, czyli lokalnych społeczności, które złożyły się na zapewnienie rocznego utrzymania syryjskim rodzinom. LifeLine Syria to organizacja powstała w 2015 r., która zajmuje się rekrutowaniem sponsorów, ale także wzajemną komunikacją pomiędzy uchodźcami i sponsorami⁴. Ta forma pomocy zasługuje na uwagę, gdyż sponsorzy oferują wsparcie w ważnych, codziennych czynnościach, jak choćby załatwieniu numeru ubezpieczenia, założeniu konta w banku, znalezieniu lekarza i dentysty czy zapisaniu dzieci do szkoły. Gdy w 2016 r. Kanada przyjęła obiecane w kampanii wyborczej 25 tys. Syryjczyków, to właśnie sponsorzy naciskali na kanadyjski rząd, by nie przerywali tej pomocy. Jak przyznał John McCallum, ówczesny minister

³ A. Lach, *Kanada ma nowy rząd*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Kanada-ma-nowy-rzad-Po-raz-trzeci-premierem-jest-Justin-Trudeau-8212721.html> [dostęp: 2.08.2022].

⁴ LifeLine Syria, <http://www.lifelinesyria.ca> [dostęp: 6.07.2022].

obywatelstwa i imigracji: „Mamy w Kanadzie wielu chcących pomóc. Jestem prawdopodobnie jedynym ministrem na świecie, który nie jest w stanie nadażyć za popytem prywatnych sponsorów na uchodźców”⁵. Warto także dodać, że prywatny sponsoring nie pojawił się wraz z wojną w Syrii. Początki sięgają lat 70. XX w., od czasów tzw. *boat people*. Do Kanady trafiło wówczas ponad 60 tys. Wietnamczyków, z czego ponad połowa w ramach prywatnego sponsoringu.

W kolejnych latach premier i jego ministrowie dość konsekwentnie wskazywali, że celami nadrzędnym rządu są walka ze zmianami klimatu, polityka na rzecz społeczności rdzennych oraz współpraca ponad partykularną polityką. Ten ostatni postulat jest szczególnie trudny do osiągnięcia. Różnorodność Kanady nie ma bowiem tylko wymiaru etnicznego – to liczne podziały, w których uwarunkowania geograficzne i ekonomiczne mają bardzo duże znaczenie, także w kontekście historycznym. Interesy prowincji zachodnich i wschodnich są w wielu aspektach sprzeczne. Naftowo-górnicy zachód Kanady domaga się zwiększenia inwestycji i dywersyfikacji kierunków eksportu surowców – 84% eksportu naftowego trafia do USA i stanowi ok. 17% kanadyjskiego PKB. Pod presją władz Alberta w 2018 r. rząd federalny zakupił od prywatnej firmy ropociąg Trans Mountain, łączący tę prowincję z zachodnim wybrzeżem. Władze Alberta proponują jego rozbudowę o drugą nitkę, aby zwiększyć eksport do Azji. Podkreślają jednocześnie, że rozbudowa połączeń energetycznych będzie miała istotny wpływ na rozwój regionu. Natomiast wschodnie prowincje za priorytet uznają politykę klimatyczną, sprzeciwiając się projektom rozwoju sektora wydobywczego na koszt budżetu federalnego⁶. Inną kwestią pozostaje wzrost dążeń autonomicznych. Na zachodzie debata o autonomii jest więc głównie narzędziem wpływu na rząd federalny w kluczowych dla regionu kwestiach energetycznych. I tak na przykład rządzący w Albercie i Saskatchewan sprzeciwiali się federalnemu podatkowi węglowemu, wprowadzonemu przez Trudeau w 2018 r. W prowincjach wschodnich debata o autonomii dotyczy głównie kwestii obyczajowych. Szczególnie kontrowersyjna pozostaje ustawa prowincji Quebec o sekularyzacji, która zakazuje pracownikom administracji publicznej noszenia widocznych symboli religijnych. Trudeau uważał, że godzi ona w prawa mniejszości i tolerancyjny wizerunek kraju⁷.

Pisząc jednak o zrównoważonym rozwoju w kontekście Kanady, nie sposób pominąć jednej z najważniejszych umów międzynarodowych w ostatnich latach pomiędzy Kanadą a Unią Europejską. Na szczycie UE – Kanada 30 września 2016 r. podpisana została Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa CETA. Parlament Europejski wyraził zgodę na zawarcie tej umowy 15 lutego 2017 r. Zwolennicy tego porozumienia podkreślali, że jest to bardzo ważny dokument

⁵ K. Wężyk, op. cit., s. 67.

⁶ *Wyzwania nowego rządu w Kanadzie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 13.12.2019, https://www.pism.pl/publikacje/Wyzwania_nowego_rzadu_w_Kanadzie_ [dostęp: 6.07.2022].

⁷ Ibidem.

w kontekście ochrony praw pracowniczych, środowiska, ochrony klimatu i zrównoważonego rozwoju. W umowie zwraca się uwagę na bardzo dużą rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wprowadzaniu założeń tej umowy. CETA obejmuje zobowiązania do zrównoważonego zarządzania lasami oraz zasobami rybołówstwa i akwakultury. UE i Kanada zgodziły się również co do promowania inicjatyw dotyczących m.in. społecznej odpowiedzialności i rozliczalności przedsiębiorstw, oznakowań ekologicznych, sprawiedliwego handlu, efektywności energetycznej oraz wykorzystywania technologii sprzyjających klimatowi, recyklingowi oraz przyjaznych dla środowiska towarów i usług⁸.

Człowiek wobec zmian klimatu

Uważa się, że 70-letnia kanadyjska kobieta może okazać się pierwszą osobą na świecie, u której lekarz zdiagnozował, że przyczyną jej objawów chorobowych były zmiany klimatu. Taką diagnozę wystawił dr Kyle Merritt z izby przyjęć w szpitalu w Nelson w Kolumbii Brytyjskiej. Pacjentka trafiła na SOR dokładnie w czerwcu 2021 r., kiedy w tej części Kanady panowały rekordowe upały. „Jestem na oddziale ratunkowym i opiekuję się tu wszystkimi, od najbardziej uprzywilejowanych osób w społeczeństwie po najuboższych, od najmłodszych po osoby stojące już u schyłku swojego życia. To jest trudne doświadczenie oglądać, jak zwłaszcza najbardziej niebezpieczni i najbardziej bezbronni ludzie są dotknięci zmianami klimatu”, powiedział Merritt lokalnym mediom w Kolumbii Brytyjskiej*.

* J. Zygmunt, *Lekarz zdiagnozował pacjenta cierpiącego na zmiany klimatu*, GeekWeek, 15.11.2021, <https://geekweek.interia.pl/nauka/news-lekarz-zdiagnozowal-pacjenta-cierpiacego-na-zmiany-klimatu-nld,5642956> [dostęp: 6.07.2022].

„Ochrona środowiska to obowiązek”

Właśnie takimi słowami obecny premier Kanady przekonuje, że działania na rzecz klimatu stanowią priorytet dla jego rządu. W rządzie odpowiada za ten obszar Ministerstwo Środowiska i Zmian Klimatu – Minister of Environment and Climate Change. Ministerstwo odwołuje się do kilku najważniejszych obszarów działania: dbałości o czystość wód i powietrza, zmian klimatycznych, ochrony środowiska (lasów, gatunków chronionych, roślinności chronionej). W ostatnim roku przekaz dotyczący konieczności intensywnych działań na rzecz klimatu wzmocniono publikacją zestawienia największych anomalii pogodowych 2021 r., które dotknęły Kanadę. Przede wszystkim Kanada doświadczyła znacząco wyższych temperatur latem 2021 r. Tak wysokich temperatur nie odnotowano od 75 lat. To skutkowało gwałtownym wzrostem zużycia prądu i wody, ale także ogromnymi pożarami w wielu częściach Kanady (szczególnie na północno-wschodnim wybrzeżu Kanady). Dramatyczna sytuacja pojawiła się w czerwcu i lipcu 2021 r. w Kolumbii Brytyjskiej. Z powodu pożarów praktycznie zniknęła z mapy niewielka miejscowość Lytton, położona ok. 260 km na północno-wschód od Vancouver. Temperatury przez kolejne 3 dni w Lytton przekraczały 46°C (jednego dnia osiągając prawie 50°C). W listopadzie natomiast Kolumbię

⁸ *The EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)*, European Commission, https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/index_pl.htm [dostęp: 6.07.2022].

Brytyjską nawiedziły sztormy, powodując na niespotykaną dotąd skalę powodzie. Jednocześnie w kilku prowincjach rolnicy ponieśli ogromne straty wynikające z suszy. Przede wszystkim wyjątkowo mało śnieżne były zimy. W Albercie zima 2021 r. nie była tak sucha od ponad 50 lat, a Edmonton był po raz drugi najsuchszym miastem od 136 lat.

Wspomnieć warto, że w 2019 r. wykonany został na zamówienie kanadyjskiego rządu *Raport o zmieniającym się klimacie Kanady (Canada's Changing Climate Report, CCCR)*. Autorzy tego dokumentu podkreślają, że zmiany klimatu dotyczą Kanadę znacznie bardziej niż inne państwa. Temperatury rosną tam dwa razy szybciej niż w innych państwach, w tym średni przyrost wynosi 1,7°C, a w Kolumbii Brytyjskiej nawet 2,3°C. Wzrasta także temperatura oceanów otaczających Kanadę. Woda w nich zawiera coraz mniej tlenu, ale jednocześnie ma coraz kwaśniejszy odczyn. Głównym sprawcą jest emisja gazów cieplarnianych oraz CO₂. Zaburza to także cały ekosystem oceanów. Do tego dochodzą wspomniane w 2021 r. upały, susze, gwałtowne wyładowania atmosferyczne oraz mniej okresów z lodem i śniegiem. Zmiana proporcji między ilością opadów deszczu i śniegu będzie mieć poważne konsekwencje w postaci mniejszej dostępności wody pitnej. Raport przewiduje, że do końca XXI w. lodowce w zachodniej Kanadzie zmniejszą się o 74–96%.

Rząd federalny przy zgodzie prowincji przyjął, że Kanada ma do 2030 r. zrealizować zobowiązanie redukcji emisji gazów cieplarnianych o 30% w porównaniu z rokiem 2005. Jednym z narzędzi jest tzw. podatek węglowy (*carbon tax*) – to podatek federalny, który po raz pierwszy został wprowadzony w Kolumbii Brytyjskiej w 2008 r. W 2019 r. w czterech prowincjach Kanady (Manitobie, Nowym Brunszwiku, Ontario i Saskatchewan), które nie miały własnego planu redukcji emisji gazów cieplarnianych, został wprowadzony podatek od emisji zanieczyszczeń. Według rządowych wyliczeń wyższe koszty benzyny czy ogrzewania zostaną zrekomensowane z naddatkiem bonifikatą wpłacaną bezpośrednio na konto podatnika. Z pobranego podatku węglowego 90% będzie przekazane podatnikom, 10% trafi m.in. do szkół, szpitali i organizacji *non-profit*. Jak mówił Trudeau, 80% podatników na obszarach, których dotyczyć będzie nowy podatek, otrzyma rządowe dopłaty. Mieszkańcy terenów wiejskich otrzymają kwoty powiększone o 10%⁹.

Warto także zauważyć, że w 2021 r. tworzywa sztuczne uznane zostały za potencjalnie niebezpieczne dla środowiska naturalnego w Kanadzie, gdyż stanowią materiał toksyczny. Zapis ten znalazł się w Aneksie do Ustawy o ochronie środowiska (*Canadian Environmental Protection, CEPA*). Decyzja kanadyjskiego rządu otwiera drogę w kierunku całkowitego zakazu niektórych wyrobów z tworzyw sztucznych i ma przyczynić się do ograniczenia ilości plastikowych

⁹ Kanada. *Federalny podatek od emisji zanieczyszczeń dla opornych prowincji*, Centrum Informacji o Rynku Energii, 27.10.2018, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/140251-kanada-federalny-podatek-od-emisji-zanieczyszczen-dla-opornych-prowincji> [dostęp: 6.07.2022].

Parki narodowe Kanady

Źródło: *Canadian National Parks*, Wikimedia Commons, 27.03.2014, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Canadian_National_Parks.png [dostęp: 12.02.2022].

Przyroda stanowi jeden z ważniejszych symboli Kanady. Parks Canada (PC) to instytucja, która od 1930 r. zajmuje się zarządzaniem parkami narodowymi i rezerwatami przyrody w tym państwie. Celem jej działalności uczyniono zachowanie i ochronę naturalnego i kulturowego dziedzictwa Kanady, w tym przede wszystkim roślinności, zwierząt i zasobów wodnych. W PC podkreśla się znaczenie społeczności rdzennych. Obecnie instytucja współpracuje z ponad 300 wspólnotami rdzennych mieszkańców. Wśród głównych zadań można odnaleźć te, które bezpośrednio związane są ze zmianami klimatu oraz działalnością człowieka. Obecnie pod opieką PC są: 4 narodowe obszary ochrony przyrody, 46 parki narodowe, jeden narodowy punkt orientacyjny, 168 narodowych miejsc historycznych.

Na mapie w niniejszej ramce zaprezentowano rozmieszczenie najważniejszych parków narodowych w Kanadzie. Park Narodowy Banff jest pierwszym powstałym w Kanadzie parkiem (1885 r.). Największym jest natomiast Park Narodowy Wood Buffalo w Albercie (44 807 km²). Został założony w 1922 r., a w 1983 r. wpisano go na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Jest drugim co wielkości parkiem narodowym na świecie i zajmuje obszar równy... Szwajcarii*.

* Government of Canada, <https://www.pc.gc.ca/> [dostęp: 6.07.2022].

odpadów w środowisku¹⁰. Decyzja ta jest częścią szerszego programu *Strategy on Zero Plastic Waste*.

Wielu Kanadyjczyków uważa, że te działania to wciąż za mało. W 2019 r. kilkunastu młodych ludzi pozwało rząd kanadyjski (reprezentują ich znane prawnicze kancelarie: David Suzuki Foundation, Our Children Trust) za brak zdecydowanych działań i decyzji w ostatnich dekadach na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu. Zaznaczyli, że reprezentują młodych ludzi, dla których przyszłość ma ogromne znaczenie, i uważają, iż pomimo licznych deklaracji polityków brakuje spójnej, wspartej na naukowych badaniach strategii rządu. Kanada jest bowiem nadal w pierwszej 10 państw emitujących najwięcej gazów cieplarnianych.

Trudno podejmować temat ochrony środowiska i działań na rzecz zmian klimatu, nie wspominając o wydobyciu ropy naftowej w Kanadzie. Co prawda jest to symbol Kanady, która ma największe po Arabii Saudyjskiej i Wenezueli złoża ropy naftowej na świecie. Kanadyjskie piaski bitumiczne rozciągają się na obszarze wielkości Florydy. Jednak ten znak rozpoznawczy Kanady i źródło gigantycznych dochodów to jednocześnie symbol wycinanych drzew, niszczenia gleby i zużycia ogromnych ilości energii oraz wody. Według danych prowincji Alberta przemysł skupiony wokół piasków bitumicznych produkuje 70 mln t CO₂ rocznie, jest to 1/10 całej emisji Kanady. Badanie *Environment Canada* z 2014 r. dowodzi, jak bardzo zanieczyszczane są wody gruntowe i rzeka Athabaska w wyniku wydobycia ropy. To ma bezpośredni wpływ na mieszkających tam ludzi, w tym także społeczność rdzennych mieszkańców, którzy nadal żyją z rybołówstwa, polowania i zbierania jagód. Zwraca się także uwagę na zwiększoną zachorowalność mieszkańców na choroby nowotworowe¹¹.

„The world needs more Canada”

Tytułowe słowa wypowiedział Bono, wokalista U2, podczas występu w Ottawie, stolicy Kanady, z okazji obchodów 150-lecia powstania tego państwa w 2017 r. To wówczas premier Justin Trudeau przekonywał, że Kanada to „kraj tych, którzy byli tu pierwsi, osadników i nowoprzybyłych”. Podkreślał, że różnorodność to fundament tego państwa.

Dla wielu Kanada to miejsce dość wyjątkowe. Stała się swego rodzaju symbolem wielokulturowości, gdyż została uznana za pierwsze państwo na świecie, które w 1971 r. przyjęło politykę wielokulturowości. Kanada to kraj z silną reprezentacją *Indigenous Peoples: First Nations* – Inuici i Metysi, dwiema społecznościami językowymi: angielską i francuską, oraz licznymi grupami etnicznymi. *Indigenous Peoples* stanowią obecnie ok. 5% ludności Kanady. W 1999 r. utworzono prowincję

¹⁰ Kanada uznała tworzywa sztuczne za produkty toksyczne, *Plastech*, 18.05.2021, <https://www.plastech.pl/wiadomosci/Kanada-uznala-tworzywa-sztuczne-za-produkty-toksyczne-16627> [dostęp: 6.07.2022].

¹¹ K. Wężyk, op. cit., s. 222.

Nunavut – jedyną część Kanady, gdzie większość mieszkańców to społeczność rdzenna. Margaret Atwood powiedziała wiele lat temu, że Kanada to określony stan psychiczny, to sposób myślenia. Atwood stała się literackim symbolem Kanady. Pisarka, poetka i aktywistka społeczna, zdobywczyni m.in. Nagrody Brookera w latach 2000 i 2019, laureatka Nagrody Księcia Asturii w 2008 r., wiele razy wypowiadała się na tematy społeczne. Kiedy myślimy o Kanadzie jako o pewnym sposobie myślenia, to przychodzi na myśl także Tommy Douglas, który wraz z rodziną przyплыł do Kanady ze Szkocji w 1919 r. To polityk, premier prowincji Saskatchewan, pierwszy przywódca Partii Demokratycznej. W plebiscycie stacji CBC w 2004 r. został uznany za „Kanadyjczyka wszechczasów”. Kanadyjczycy docenili osobę, która wprowadziła wiele reform społecznych, w tym przede wszystkim jest autorem, jak na ówczesne czasy rewolucyjnego, systemu opieki zdrowotnej (*Medicare*). Jak przypomina Katarzyna Wężyk, to Douglas jest autorem Karty Praw, która zabrania dyskryminacji ze względu na płeć, religię i rasę – to pierwszy taki zapis w Ameryce Północnej (ten w ONZ pojawił się później)¹².

Film *Percy*, reż. Clark Johnson, Kanada 2020

W filmie *Percy*, w reżyserii Clarka Johnsona z 2020 r., w rolach głównych występują Christopher Walen i Christina Ricci. W fabule przedstawiono pochodzącego z małego miasteczka 70-letniego rolnika Percy'ego Schmeisera, który podejmuje walkę z dużym koncernem, gdy genetycznie modyfikowany rzepak zostaje odkryty w jego uprawach. Film podejmuje bardzo aktualny i ważny temat. Kanada jest znana jako jeden z największych na świecie, obok USA, producentów żywności GMO. Znajduje się na piątym miejscu pod względem powierzchni upraw roślin modyfikowanych genetycznie, w tym przede wszystkim rzepaku, kukurydzy, soi czy buraków cukrowych. W Kanadzie nie ma obowiązku oznaczania tej żywności etykietą GMO. To właśnie przeciwnicy podpisania umowy CETA zwracali uwagę na ten problem i alarmowali, że tego rodzaju żywność może niejako „zalać” Europę.

1

Kalendarium

- 1971 – początek polityki wielokulturowości w Kanadzie, pierwszego państwa na świecie.
- 2008 – wprowadzenie w Kolumbii Brytyjskiej po raz pierwszy *carbon tax*.
- 2016 – podpisanie umowy CETA, Kanada – Unia Europejska.

Słowniczek

- Canadiana* – kanadyjskie styl życia, język, kultura, tradycje i zwyczaje.
- CETA – Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa pomiędzy Unią Europejską a Kanadą.

¹² Ibidem, s. 209.

Komisja Prawdy i Pojednania (Truth and Reconciliation Commission of Canada, TRC) – komisja badająca przestępstwa wobec społeczności rdzennych, w tym przede wszystkim dzieci.

Problemy do dyskusji

1. Jak zdefiniować kanadyjską politykę wielokulturowości?
2. Jakie są główne obszary działań rządu kanadyjskiego wobec zmian klimatu?
3. Czy rzeczywiście świat potrzebuje więcej takich państw jak Kanada? Uzasadnij odpowiedź.
4. Czy parytet płci w rządzie kanadyjskim może stanowić przykład do naśladowania dla innych państw? Uargumentuj swoje stanowisko.

Dodatkowa literatura

- Gabryś M., Marczuk-Karbownik M., Soroka T., *Międzynarodowa pozycja Kanady (2006–2018)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018.
- Gierak-Onoszko J., *27 Śmierci Toby'ego Obeda*, Wydawnictwo Dowody na Istnienie, Warszawa 2019.
- Marland A., *The Brand Image of Canadian Prime Minister Justin Trudeau in International Context*, "Canadian Foreign Policy Journal" 2018, Vol. 24, Iss. 2, s. 139–144.
- Stroup L., Kujawa R., Ayres J., *Envisioning a Green Energy Future in Canada and the United States: Constructing a Sustainable Future in the Context of New Regionalisms?*, "The American Review of Canadian Studies" 2015, Vol. 45(3), s. 299–314.
- Wężyk K., *Kanada. Ulubiony kraj świata*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2017.

Materiał filmowy

Muszą zostać w Ziemi, Klimatyczna Edukacja, 17.07.2015, <https://www.youtube.com/watch?v=ptsgdPJZblU> [dostęp: 6.07.2022].

Film obrazuje jeden z problemów istotnych w kontekście zmian klimatycznych – emisje zanieczyszczeń. Odnosi się także do paliw kopalnych, o czym była również mowa w niniejszym rozdziale, w kontekście przemysłu wydobywczego w Kanadzie.

